

Günışığı Kitaplığı'nın kurucusu ve yayın yönetmeni, çocuk ve gençlik kitapları yazarı Mine Soysal:

Ebeveynler de çocuklarıyla birlikte kitap okumalıdır

Günışığı Kitaplığı, 1996 yılından bu yana çocuklar için okunabilir boyama kitapları, masallar, öykü kitapları, diziler, çocuk romanları; 12 üstü yaş içinse genç romanları yayımlıyor. Bu kitapların ortak özelliği, evrensel boyutta doğa ve insan sevgisiyle hoşgörünün edebi dille anlatıldığı yapıtlar olması. Yayınevi, baskı öncesinde titizlikle hazırlanan kitapların, anadilimizin yetkin ve yanlışsız kullanıldığı örnekleri yaratmasına büyük özen gösteriyor. Dünya edebiyatından çevirilerin yanı sıra ülkemiz çocuk ve gençlik yazınına yeni yazarlar kazandırıyor. Yayınevinin kurucusu ve yayın yönetmeni, çocuk ve gençlik kitapları yazarı Mine Soysal bu haftanın konuğu... Sohbetimize, on üç yıl öncesinden başlıyoruz ve diyor ki Mine Soysal:

"Günışığı Kitaplığı'nı 1996 yılında kurduğumuz zaman, ilk 10 yıl yemeyip içmeyi kitap hazırlamamız gerektiğini ve bunların da Türkiye'de bugüne kadar yapılan en ilginç, en iyi hazırlanmış ve en merak uyandıran kitaplar olması zorunluluğunu düşünmüştük. Tam böyle yaptık. 10 yıl kimselerle konuşmadan yalnızca işimizle uğraştık."

1990'ların ortalarını iyi hatırlıyorum, çocuk ve ilköğretim yayıncılığı açısından çok zor senelerdi. "Yoksul" ve yoksun bir ortamda yola çıktınız...

"Çocuklara ve gençlere yönelik kitap yayıncılığı sevdiğimde bu yokluğun belirleyici bir etkisi oldu galiba. Ben, zor kitap okumuş bir çocuktum. Kitapla o geç buluşmanın, o geç aşkın düşünsel olarak çok sorgulamasını yapmış bir insanımdır. Çünkü, sonra çok okuyan ve hep arayış kapamak zorunda hisseden bir çocuk, genç oldum ben. Kendi mesleğim gereği de -arkeoloji - hep öykülerle, sözlü edebiyatla, efsanelerle, geçmişten bugüne biriktirdiğimiz farklı edebiyat dallarıyla iç içe yaşadım Anadolu'da. Bu nedenle, çocuğun ve gencin dikkatini edebiyata çekme konusuna ne kadar önem vermediğimizi, dikkatsiz davrandığımızı fark ediyordum.

Arkeoloji mesleğimi noktalamaya, yayıncılık yapma kararını vermek üzere olduğumu fark ettiğimde kitapçılarda taradığım, incelediğim, tartıştığım grubun hep çocuk kitapları olması önceleri çok dikkatimi çekmedi... Ama bir süre sonra, bulduğum, durduğum noktanın diğer yayıncılığa bakan kişilerden ve kurumlardan farklı olduğunu gördüm. Ve sonra bunu, bu işe birlikte atladığımız arkadaşlarımla çok tartıştım, değerlendirdim. O yokluk tablosunda gerçekten bu ihtiyacı karşılamamın; güzel, o güne kadar yapılmamış bir yayıncılık anlayışıyla hazırlanmış kitaplarla doldurabilmek deneyine cesaret edebilmenin formülünü geliştirdik. Burada, özellikle tarihsel perspektifte - o dönemde yazdığım kitapların; Tarih Vakfı'nın benden sipariş ettiği çocuklara ve gençliğe yönelik popüler, bilimsel yayınların düşünsel yönlenmemizde etkisi oldu muhakkak. Biz, aslında bir deneysel süreç yaşadık 90'lı yılların ikinci yarısında. 1998 senesine geldiğimizde çocuk ve gençlik kitaplarından başka hiçbir şey yapmamamız, çağdaş edebiyattan sapmamamız, asla klasikleri yayınlamamamız, herkesin kolaylıkla basabileceği birtakım dosyaları bizim asla basmamamız gerektiğine, vesaire vesaire karar verdik..."

Yeni bir "Günışığı Kitaplığı Anayasası" yaptınız?

"Evet. Biz, 1998'de kullandığımızı tam anlamıyla görmeye başlamıştık. Bugün hâlâ çok çocukla buluşmayı başaran, örneğin Zeynep Cemal'in ilk yayınlandığı yıldır 1998. Bizim, çocuk ve gençlik edebiyatı alanında gerçekten kendi ayakları üzerinde durabilen bir yayınevi olmaya başladığımız dönemdir."

Başka telif kitaplar bulabildiniz, basabildiniz mi?

"Telif kitaplarla başlama inadımıza rağmen ilk yıllar, çeviri kitaplar sayı olarak daima fazla oldu. Hatta ilk 5-6 yıl, bizi çeviri kitaplar yayınlayan bir yayınevi olarak tanıdılar. Bunun çok önemli bir sebebi var. Biz, editöryal çalışması zayıf olan hiçbir kitabı basmıyoruz. Türkiye'de telif eser yayınlatabilmek için çocuk ve gençlik edebiyatı ölçütlerinize uygun dosya bulmanız ise neredeyse mümkün değil..."

Günümüz için de geçerli mi bu tespit, yoksa o yıllarda mı öyleydi?

"Bugün, bizim için umut ışığı olan olumlu bir dosyayı, güçlü editöryal sistemimiz içinde yayına hazırlama

cesaretini gösterme oranımız yükseldi. Ama o yıllarda biz de ölçütlerimizi daha tartışıyorduk. Biz de Türkiye'nin ihtiyacı olan dünyadaki ölçütlerin Türkiye'de uygulanması, yerel - evrensel karşıtlıkları ya da bir aradalıklıyla ilgili çok temelli bir oluşum sürecindeydik. O nedenle de elimizde güçlü dosyalar olmadan 'bu tamamdır' diye çocukların eline kitap vermemiz çok zordu. Ve biz, çok az insanın kitabını yayınlamak gibi yayıncılığa aslında çok uygun olmayan, bir nevi çok içine kapalı, girilmesi çok zor bir yapı oluşturduk. Ve bugün çok sayıda kitabı yayımlanan, bizim alanımızda çok önemli isimler olan pek çok insanın, bugün basılmış dosyaları da dahil, inanılmaz sayıda dosyasını reddettik bu süreçte. Çünkü, önünüzü berrak bir şekilde görmeniz, kendi yayıncılık anlayışınızı tipik örneklerle belgelemeniz gerekiyordu. Bu, bir doktora süreci gibiydi bizim için.

O ilk 5 yıl inanılmaz sayıda yayınevindeki tartışmalara. Takıldığımız ve günlerce kütüphaneler arşınlayıp araştırdığımız noktalara... Ama Müren Beykan, Hande Demirtaş ve Mine Soysal olarak üçümüz, bir teorik çalışmanın içine girdik ve bunun sonuçlarını da 7. -8. yılda almaya başladık. Bu arada da batı'nın güçlü editöryal süzgeçlerden geçmiş iyi kitaplarını çok iyi çevirilerle Türkçe'ye kazandırarak çocukla edebiyat buluşmasındaki iksiri bir miktar test ettik. Bütün bu süreçte biz, çeviri edebiyatla haşır neşirken içerideki yerel yazarın, illüstratörün, grafikerin aslında nasıl çalışması, çalıştırılması konusunda bambaşka bir yol katettik..."

Sektörün en büyük etkinliği olan Frankfurt Kitap Fuarı da dünyada olup bitenleri görebilmek için güzel bir fırsat...

"Çok güzel bir deneyimimiz var orada. Frankfurt 2008 Kitap Fuarı'nın konuk ülkesinin Türkiye olması nedeniyle bizim alanımızı da ilgilendiren birtakım paneller düzenlediler. Bizi de sağılsunlar davet ettiler. Bazı panellerde ben konuşmacı oldum, bazılarında editörümüz Müren Beykan... Benim katıldığım panelde yalnızca Türk yayıncılar olarak konuştuk, Türkler de dinledi... Birbirimizi anladık, ama Frankfurt'taydık! Fakat Müren Beykan'ın konuştuğu panel, çok güzel bir etkinlikti. Bir Alman yayınevi, Beltz & Gelberg'in editörü Barbara Gelberg ve Türkiye'den de Günışığı Kitaplığı'nın editörü Müren Beykan karşı karşıya geldiler, kendi ölçütlerini konuştular. Beltz & Gelberg, bizim alanımızda hacim olarak en fazla iş yapan yayınevlerinden biri. Ve sadece çocuklara ve gençliğe yönelik olanları değil, yetişkin kitapları da yayınlıyor.

Müren Beykan o konuşmada, dünya yayıncılığını izlediğimiz, kendimizi sadece çeviri edebiyat açısından değil, yayıncılık ölçütleri açısından da sürekli değerlendirdiğimiz için ayrımcılık konusunda çok farklı noktada olduğumuza işaret etti. Almanya bizden kitap almıyor. Ama biz, Alman edebiyatını çok yakından takip ediyoruz. Christine Nöstlinger gibi çocukların, gençlerin yüksek keyifle okudukları bir yazarı basıyoruz. Neredeyse 17 - 18 kitabını yaptık. Çok ciddi bir ra-

kamdır bu, bir yazarın neredeyse veriminin büyük bir bölümünü yayınlamak, ki her yıl devam ediyoruz belli bir sayıda. Onlar için bu, olağandır. Olağan olmayan 'ben de iyisini bulayım bir Türk yazarı, onun kitabını, kendi okularına iyi bir Almanca'yla kazandırırım, okutayım' gibi bir duygudur. Sadece Almanya'nın değil, dünyanın yoktur böyle bir duygusu. Batı'nın o kendi dışındakini merak etmeme ya da sadece belli refleksler açısından merak etme sevdası, 18. yüzyılda da böyleydi şimdi de..."

Çocuklar, gençler için doğru kitapları ebeveynler, öğretmenler nasıl seçmelidir?

"Aslında ebeveynler için de, öğretmenler için de bu işin kaçarı yok: Kendileri alıp karıştırıp hatta okumak zorundalar. Dünyanın her yerinde de bu böyle, hiç olmazsa karıştırmalıdır. Bir yazarı tanıyana kadar ya da bir yayınevinin genel yayın ritmini, seçimlerini anlayana kadar çocuklarından önce ve çocuğuyla birlikte bir okuma refleksi gösterebilmeliler. Ama bizim okularımızın artık rahatlığı var, Günışığı Kitaplığı'ndan çıkan kitabı, çocuğunun yaş grubuna uygun olduğu sürece alırlar. Zaten doğru bir editöryal süzgeçten geçmişse kitap, çocuğun algılamaması, anlamaması, kafasının karışması gibi bir şey mümkün değil, tam tersine büyük bir keyifle okuyacak, onu elinden bıraktığında, 'bundan bir tane daha gelsin' diyecektir."

Çocuk belli ifade edemiyor, ama bir kitabın kötü olduğunu hissediyor. Onu kandırmak asla mümkün değil.

"Kesinlikle. İyi hazırlanmış, iyi çevrilmiş, yüksek bir Türkçe'yle, yetkin bir dille anlatılmış, inandırıcı, akılcı kurgularla, hızlı bir tempoyla işleyen, gerçekçi kahramanlarla bezenmiş bir kitabın bugünkü çocukla buluşmaması için neden yok. Bir şekilde buluşuyorlar. Onun için de elden geldiği kadar çok sayıda okuma denemesi sunmamız gerekiyor. Bizim, yetişkinlerin en çok yapabilecekleri şeylerden biri, çocukları çok sayıda kitapla bir araya getirmeyi sağlamak, ama aracı olmamak, hep bir araya getireceğiz ve onların denemeler yapmasını sağlayacağız."

Yarınlardan umutlu musunuz?

"Çocuk ve gençlik kitapları yapmak, benim açımdan yazmak da, ayrı bir keyif, Türkiye'de bu işi yapmak bizi çok mutlu ediyor. Bin çocukla birlikte oluyoruz, 10 çocuğun kafasını karıştırdığımız zaman bunun çok büyük bir kazanım olduğunu düşünürüz. Her ay bin çocukla birlikte olmak için burada yazarlarımızla, çizerlerimizle, editörlerimizle deli gibi çalışıyoruz ve Türkiye'de böyle böyle bir şeylerin değişeceğine inanıyoruz. Bütün meslek grupları böyle yapsa diye düşünüyoruz."

"Batı'da cinsiyet ayrımcılığı var"

Yurtdışında kitapçı raflarında çocuk bölümlerine baktığımızda, pembe ve mavi raflar görüyoruz...

"Batı'nın son geldiği nokta, çocuk kitaplarını kız ve oğlan kitapları olarak ikiye ayırmak... Biz, böyle bir şey yapmıyoruz Türkiye'de. Gittiğiniz her yerde çocuk yayınlarına bakıyorsanız pembe raflarda, mavi raflarda... Çünkü pazarlama zorlukları yaşıyorlar. Sadece Türkiye'nin sorunu değil bu, onlar da az okuyorlar çeşitli nedenlerle. Kitabı pazarlamak, kitabı satmak bütün batı için bir sorun. Ne yapıyor bu sefer, cinsiyet ayrımını kullanmaya başladılar. Korkunç bir şey bu... Bizim kitaplarda en çok üstünde durduğumuz, alta, örtülü, görünmeyen bir şekilde ayrımcılığa neden olan herhangi bir parçası, yapısı var mıdır? Oysa batı, şu anda en basiti cinsiyet ayrımcılığına tam teslim olmuş durumda. Ayrıca başka şeyler de var: Bugün batı bizden ne istiyor, felaket edebiyatı... Kocasından dayak yiyen kadınlar, dilini kullanamadığı için ezildiğini hisseden insanlar, töre cinayetleri... Hakikaten felaketi anlatıyorsa ilgi çekiyor, editörler tarafından merak ediliyor bir kitap. Şu Frankfurt deneyimi bizi pek çok açıdan çok etkiledi. Metnin edebi gücü, kendi dilini, kendi kültürünü en özgün biçimde ifade ediyor oluşu, heyecanı, yarattığı duygular, estetik gibi konulara bakılmıyor..."

Esas dram bence, yazarların da bu talebi görüp bu konuları işlemeye yönelmesinde...

"Evet, evet korkunç bir şey. Talep böyle gibi algılanıyor ve bir tazak kuruluyor aslında..."

"2 dilli kitaplara karşıyız"

Kaç kitabınız başka dillere çevrildi?

"Biz, telif satma konusunda kendimize 5 yıl koymuştuk, şu anda 4. yılındayız. 5. yılla birlikte çok sayıda kitabımızın 'gerçek' başka dillere çevirilerini okuyacağız. Onu da şunun için gerçek diye ayırıyorum: Bizim alanımızda 2 dilli kitap diye bir vakia var. Özellikle Almanya'da, Türk kökenli göçmen ailelerin nüfusu çok yoğun olan bu ülkede başladı. Hollanda'da, Belçika'da da bir miktar var. Bunlar, tamamen eğitimde kullanılmak üzere hazırlanan kitaplar, bade göre edebiyat kitapları olamıyorlar. Çünkü metnin bir tarafı bir dil, diğer tarafı başka dil olunca göz, onu başka türlü bir okumaya alıyor. O nedenle eğitim materyali haline getirilmiş bir kitabın çeviri bir edebiyat eseri olamayacağını düşünüyoruz ve kitaplarımızı 2 dilli yayınlamıyoruz. Yazarlarımızın telif haklarını temsil eden bir yayıneviyiz biz ve bu noktada çok ciddi bir sorumluluk üstlenmiş durumdayız. Yurtdışındaki yayınevlerinin doğrudan kendi dillerine çevrilmiş kitaplarımızı yayınlamalarını istediğimiz için, çalışmalarımızı buna odakladığımız için daha yavaş, ama daha emin adımlarla gidiyoruz. Her sene daha iyi sonuçlar alacağız."

O zaman Günışığı Kitaplığı'nı bu sene Frankfurt'ta telif alırken değil, satarken de göreceğiz...

"Öyleyiz zaten, bu fuarda da ona devam edeceğiz. Telif satmaya gidiyoruz. Her sene düzenli katalog yayınlamanın yanısıra 3 yıldır İngilizce katalog yayınlıyoruz ve bütün dünyada yaklaşık 500 yayınevine İngilizce kataloglarımız gidiyor, ki 18 ülkede sürekli iletişim içinde olduğumuz yayınevleri var."